

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 119

Ocak2024

Editör: Burak Sarı

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Canan Çam Yücel

Web Sorumlusu: Kadir Ahıska, Ramazan Derin

Web Teknik Destek: Burak Sarı

Sosyal Medya Sorumlusu: Dilek Başar Açlan

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@engelsizerisim.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

Youtube: www.youtube.com/channel/UCYxPXyFBI1mOlsPKTcuFafw

İçindekiler

Editörden.....	1
Atılan Adım, Harcanan Soluk Boşa Gider Mi?.....	3
Çocuğumuz Büyüyor	5
“Sesli mi Okusak?”	8
Uyanıklık Parayla Mı?	10
Gözetlenen Evliliklerimiz	12
Anaokulu Dönemi-2: Ödev Yapma	15
Birlikte Öğrenelim Miniğim-4: “Sabırsız Tavuk” Kitap Tanıtımı.....	18
“Her Çocuk Özeldir” Üzerinden Bakınca.....	21
Giyilebilir Navigasyon Çözümleriyle Gelen Erişilebilirlik	27

Editörden

Merhaba dostlar, geldik bir Şubat ayına. Bildiğiniz gibi Şubat ayı bizim için bir hayalin yaklaşmakta olan gerçeğin gölgesi olduğunun en büyük kanıtı. Dergimizin doğum günü. 10 yıldır sözlerimiz düştü tarihin notlarına, 10 yıldır sözümüzü söyledik eşitlik yolunda, 10 yıldır erişilebilirliği anlattık bu satırlarda. Biliyoruz ki nice 10 yıllar daha özgür kalemimiz, tek kılavuz düşüncelerimiz, yazı rotamız hayallerimiz, yol arkadaşlarımız sizlerle, “İyi ki doğdun EEEH Dergi, iyi ki varsın” demek için buralardayız.

10’uncu doğum günü için muhteşem bir hediye gerekiyordu elbette. Hem öyle tek hediyeyle de kutlanmazdı bu doğum günü. Sıvı kolları ve başladık çalışmaya. Biraz arşiv taradık, biraz kalemimizi özgür bıraktık, sonunda muhteşem bir kitap çıktı ortaya. Bugün halen yazan yazar dostlarımızdan da, geçmişte kalemiyle tarihe iz düşenlerden de yazılar bulacaksınız bu kitapta. Bir hediyemiz daha var dergimize. Onun için “EEEH Dergi ve Engelsiz Erişim Derneği’nin sosyal medya hesaplarını takipte kalın” diyelim ve işin içine biraz heyecan katalım. Tabii takvimlerinizde 20 Şubat’ı boş bırakmanız gerektiğini de hatırlatalım. Haydi bir de bu ay sayfalarımızı süsleyen yazılara bakalım:

Elbette söylenen her sözün, verilen her mücadelenin, kısacası iyiye ve güzele doğru atılan her adımın bir anlamı vardır ve asla boşa değildir. Bugün olmasa da yarın toplanır meyveleri. Burak Sarı, dergimizin yola çıkışından bugüne kolektif bilinçle yürüdüğümüz yoldan bahsederek sesleniyor bizlere.

Dergi çıkarmak hem çok eğlenceli hem de zor bir iş. Bir bebeği büyütme de öyle. Sevgi Mart Göcen her iki süreci harmanlayıp anlatmış bu ayki yazısında.

Genç yazarımız Ecrinnur Aytekin söylenen sözlerin, tarihe düşülen notların boş olmadığına dair bir yazı ile selamlıyor bu ay sizleri.

Bizler eşitliği yoldaş, erişilebilirliği hedef, engelsizliği rota edinip çıkmışken yola; bunlardan bihaber yöneticilerin, sözüm ona iyilikmiş gibi getirdikleri düzenlemeden, fütursuzca

yararlanmaya kalkıp bunu da hiç çekinmeden anlatanlar elbette kaçamazdı Nurşen Korkmaz'ın kaleminden.

Sağlamcı kafa yapısı, kendisinden farklı olanı her zaman ve her yerde gözetlemekte hiçbir sakınca görmez. Öyle ki ne özel hayat durdurur onları, ne mahremiyet. Konuk yazarımız Nuri Turhan tam da bu konuda söyleyecekleri olanlardan bu ay.

Dilek Başar Açlan ile geçen ay çocuğumuzun okul alışverişlerini yapmış ve aldığımız malzemeleri nasıl erişilebilir hale dönüştüreceğimizin ipuçlarını yakalamıştık. Peki ya o tatlı miniğin ödevleri olursa? Yazarımızda çareler tükenmez.

Hazır konu çocuklardan açılmışken dergi kadromuza yakın zamanda katılan Ayşe ve Turgay Gümüş çiftine de kulak verelim ve yaptıkları eğlenceli, bir o kadar da merak uyandırıcı kitap tanıtımıyla baş başa bırakalım sizleri.

10 yıldır dergimizin betimleme ustası Gülcan Altun. Ara sıra örgü modellerinden reçel tariflerine, başka başka konulara dalsa da bu ay yine muhteşem bir betimleme yazısıyla kutluyor dergimizin doğum gününü.

Teknoloji köşemizde Sarper Arıkan giyilebilir navigasyon teknolojilerinden söz ediyor bu ay. Bakalım ne anlatıyor deneyimli teknoloji yazarımız.

Bizden bu aylık bu kadar. Bir kitap, bir sürpriz hediye ve bir de muhteşem bir sayı ile kutlayarak 10'uncu yaşımızı, yeni sayı hazırlıkları için ayrılıyoruz bu istasyondan. Ne yol biter, ne yolculuk. Yolu güzel kılanın, yoldaşların hoşluğu olduğuna inanıyor ve "Daha eşit, erişilebilir, engelsiz ve özgür yarınlarda daha büyük coşkularla nice 10 yıllar kutlamaya" diyoruz.

Sevgi Mart Göcen

Atılan Adım, Harcanan Soluk Boşa Gider Mi?

Burak Sarı

buraksari2014@gmail.com

Sayı: 120, Şubat 2024

Hayatın döngüsü görüngüden ibaret değildir. Atılan her adım doğru ya da yanlış, değişimin kendisidir. Aldığımız ve harcadığımız her soluk bir saniye daha fazla yaşamak. Yani devinimin bir parçası. Yani bir şey katmak, bir adım öteye gitmek. Geri dönüşün imkansızlığı. Sürekli dilimize yerli yersiz pelesenk ettiğimiz Herakleitos'un "Aynı ırmakta iki defa yıkanılmaz" sözünün hayattaki doğrulanışı. Yani bir düşünme yönteminin bizzat hayat tarafından doğrulanması. Bir başka deyişle, her adım bir öncekinin mirası, ölümü ve yenisinin doğumu demek. Kolektif adımlar da öyledir. Sadece etki alanı çok daha büyüktür. Biz bazen göremeyiz o etkiyi ama o kendi içerisinde çoktan geçmişi öldürür ve yeniyi yaratır. İyi ya da kötü tartışılır ama her soluğun ve her adımın karşı konulmaz bir dönüştürücü gücü vardır. Dergimizin kolektif yürüyüşünü bu bakış açısıyla değerlendirmek istiyorum bu ay. Daha doğrusu sesli düşünmek. Haklı ya da haksız, kendimizi tekrarladığımız eleştirisi ve özeleştirisi sürekli gündemimizde sonuçta.

Adımlarımızın Sıklığı Bir Dönüşüme Yol Açtı mı?

10 yıldır heyecanla, sevgiyle, merakla ve yeninin arayışıyla yürümeye çalıştık. Tökezlediğimiz de oldu. Belki düştük de ama "Yol kazasıdır" deyip yarı romantik, yarı inatçı bir motivasyonla yürümeye devam ettik. Hayatta her şey değişiyordu ama o köklü değişimi sağlayamadığımız için birbirinin tekrarı olarak dönüşüyordu çoğu zaman. Sokakta, işyerinde, okulda... Hep benzerdi değiştirmek istediğimiz şeyler ve sürekli kendini geri anlamda yeniden yaratıyordu. 10 yıl önce de kaldırımlar araç işgalindeydi, 10 yıl önce de sağlamcı uygulamalar vardı ve hepsi bugün de var. O kendini tekrarladıkça mecburen biz de onu tekrarladık. Zamanla kendi içimizde bile kendimizi tekrarladığımız eleştirisini aldık. Çok da haksız değildi bu eleştiri. Bizim de ağzımızda acımış çay tadı belirliyordu yazdıklarımızı tekrar tekrar yazdığımızda. Çay tiryakileri bunun ne pis bir his olduğunu bilir. Buna mecburduk ama. İnsan ne anlatabilir ki? Yaşadıklarını ve yaşamak istediklerini. Bu nedenle yaşadıklarımızın gölgesi, yaşamak

istediklerimizin gölgesi oluyordu çoğu zaman. Yani kırlarda güneşli bir bahar gününü aşkla yaşamayı hayal ederken betonların sıkıcı hatta hissiz kuşatmasında yaşamak gibi bir his. Görüngü böyle ama hiçbir şeyi değiştiremedik mi?

Israr Olur da Değişim Olmaz mı?

Belki tekrar tekrar gittik aynı konuların üzerine. Sıkıldık ama ısrarla yürüdük. Bazen sadece yürümek için, bazen inadına yürüdük. Gördük çevremizdeki yavaş ve etkili dönüşümü. Şikâyet ettiğimiz bazı davranışlara, sağlamcı uygulamalara isyanımızın hiç tanımadığımız kişiler tarafından sahiplenildiğine tanık olduk. Sosyal medyada ya da hayatın gündelik akışında sağlamcı söylemlere, davranışlara bizden önce tepki gösterenleri tanıdık. Hem de bu alana yabancı olmalarına rağmen. #KörlerBuradaGörseliAçıkla kampanyamızda bazen bizim boşladığımız oldu ama körleri hiç tanımayan ve kampanyamız ile konuyu sahiplenen dostlarımız etiketi gündemde tuttu ısrarla. Futbol Federasyonu'nun bir ceza olarak engellilerle vakit geçirme gibi "çok yaratıcı" uygulaması, dergimizin ve derneğimizin gündeme getirmesiyle geri çekildi. İnsanlar engelliliğe dair söz söyleyecekleri zaman öznelere başvurma kültürünü geliştirdi. Ötekileştirilenlerin kesişimsellik üzerinden çalışma yürütmesi alanında sesimiz birçok kez yerini buldu. Buna benzer tonlarca örnek sayılabilir. Biz sesimizi esirgemeyelim. Önce tüm samimiyetimizle ve bilincimizle kendimize seslenelim.

"Duyulur elbet

Duyulur ta yücelerden

Yürek kendini tanır."

Çocuğumuz Büyüyor

Sevgi Mart Göcen

sevgi.mart@gmail.com

Sayı: 120, Şubat 2024

Ben bir yazar ve bir anneyim. İki çocuğum var. Birisi bu ay 10'uncu yaşını kutluyor, birisi henüz 34 aylık. Bir çocuk büyüttük biz, nasıl mı?

Bir insanla kesişir yollarınız. Tanırsınız, seversiniz ve hayatınızı birleştirmeye, hayat yolculuğunda birbirinize yol arkadaşı olmaya karar verirsiniz. Sonra bu birlikteliği minik bir insanla taçlandırmayı düşünürsünüz. Her şey yolunda giderse o güzellik gelir girer hayatınıza. Artık nefes alışınız değişir, hayat planlarınızın tam ortasına küçücük bedeniyle yerleşiverir. Siz bile inanamazsınız o minnacık şeyin bu kadar büyük yer kapladığına.

İşte EEEH Dergi'nin ortaya çıkışı da böyle. Aynı geleceğe inanan, aynı hayalleri gören bir grup insanın yolu kesişir önce. Sonra bu mücadele yolunda yol arkadaşı olmaya karar verirler. Yol güzel, yoldaşlık da. Ama bu yolu süsleyecek bir orman, hayalleri güçlendirecek bir ışık lazımdır hepsine. Karar verirler ortak bir varlık üretmeye. O varlık çıkar ortaya ve birkaç harften oluşan adıyla kuruluverir tüm yoldaşların hayatının ortasına. Artık hayat planlarındaki yerini almıştır. Gelecek onunla şekillenecek, her geçen gün izler derinleşecektir.

Bebeğiniz doğduğu zaman en yoğun ilgi istediği dönemdir. Tek başına hiçbir ihtiyacını karşılayamaz ve ebeveyn olarak her anınız onunla dolu dolu geçer. Karnını doyur, altını temizle, steril ortamda tut ki hastalanmasın, uyku saatlerini takip et, üstünü mevsimine göre giydir... Bu liste uzar gider.

Dergimiz yayın hayatına başladığında da bu heyecanlar vardı. Öyle ya o güzel bebeğin ilgiye, sonsuz bir özene ihtiyacı vardı. Yepyeni bir varlıktı ve varlığını kabul ettirmesi gerekiyordu. Yazıları hazırla, ilkelerinden ödün verme, gerekli düzenlemeleri yap, seslendirmeleri tamamla, siteye yükle ve daha birçok şey... Bu liste uzar gider. Nasıl ki bir bebeğin sağlıklı, huzurlu ve mutlu büyümesi istenir; bir derginin de sağlıklı, ilkeli ve güçlü büyümesi gerekir. Bu derginin ebeveynlerinin tek amacı da EEEH Dergi'nin kendini

geliştirmesi, gelişirken etrafındakileri de geliştirmesi, uzun yıllar sonra ayak izlerinin tarih sayfalarına kazınmış olduğunun görülmesiydi.

Zaman geçer ve bebeğiniz etrafıyla ilgilenmeye, yeni yeni şeyler öğrenmeye başlar. Ona öğrettiğiniz her yeni bilgiyle siz de kendinizi tazellersiniz. Onu hayata hazırlamak için sürekli bir arayış içinde olur, farklı kaynaklara başvurur, kitaplar okur, büyüklerinize ya da sizden daha tecrübeli arkadaşlarınıza danışırsınız. İlk sözleri, ilk adımları, ilk dişi, ilk arkadaşları, okula başladığı ilk gün... Bu ilklerin sonu yoktur. Her deneyimle bebeğinizle birlikte siz de büyürsünüz. Hayata bakış açımız değişir. Beklentileriniz farklılaşır. Çocuğunuzun aldığı her yaş, size binlerce tecrübe olarak geri döner.

Dergimizin ilk sayısı, birinci yılı tamamlaması, kurucu kadroya katılan ilk yazar, ilk farklı bakış açısı, ilk çevirilerle dünyada sizin gibi insanların olduğunun keşfi, yazın hayatına kazandırılan ilk kelimeler... İşte bunların tümü bizim için bir ebeveynin yukarıda sıraladığım ilklerden aldığı zevk ve heyecan anlamına gelir. EEEH Dergi kendisi büyürken hepimizi düşün aleminde büyüttü. İlk yazılarımızdan bu yana ifade tarzlarımız, yaklaşımlarımız hatta bazı konulara bakış açımız bile değişti. Tıpkı bir ebeveyn gibi, yazılarımızı hazırlarken bazen bir kitaba başvurduk, bazen daha deneyimli arkadaşlara; bazen bir bilene danıştık, bazen sadece yüreğimizin sesini dinledik. Bir bebek özeniyle büyüttük çocuğumuzu ve kendi düşün dünyamızı.

Bazen çocuğunuz hasta olur. Hele de ilk hastalığıysa eliniz ayağınız birbirine dolaşır. Doktorunu arar, gerekirse kapar götürür, verilen ilaçları bin bir özenle kullanır ve iyileştğini gördüğünüz zaman ise havalara uçarsınız. O sevinci tarife kelimeler yeterli değildir.

Bazen dergimiz de hastalanır. Yayın sitesi çalışmaz, yazarlarının nutku tutulur, yaptığımız düzenlemeyi bilgisayar sistemi kabul etmez. İşte o anlarda tıpkı bebeği ilk kez hastalanmış ebeveyn heyecanı ve telaşı yaşarız biz. Pür telaş çareler aranır, tedbirler alınır, akla hiç gelmeyecek konulardan yazılar çıkarılır. Öyle ya insanın kafası en çok çaresizlik anlarında çalışmış. Ve her şey normale dönüp dergimiz sayfasında yerini alınca, tıpkı çocuğu iyileşen ebeveyn rahatlığı gelir hepimize.

Çocuğunuzun her doğum günü ayrı bir telaştır. Kimlerle kutlanacak, hangi konsept seçilecek, küçük bir kutlama yeter mi, yoksa Instagram'lık bir parti mi verilecek, pasta nereden alınacak, başkaca ikramlar olacak mı, çocuğunuz ne giyecek, en önemlisi de bu partiden mutlu olacak mı?

Her yılın Şubat ayı yaklaşırken bizi de bir telaş alır. Bu yıl dergimizin doğum gününü nasıl kutlayalım? Okur söyleşisi mi olsun, belgesel mi çekelim, yazarlarla röportajlar mı yapalım, okurlardan görüşler mi toplayalım, hangisi bizi tam anlamıyla tatmin eder ve okurlarımızı mutlu eder? Bu yıl da harika bir sürprizimiz var sizlere. Yine süper bir doğum günü kutlamasıyla geldik. Hem sıcacık bir aile kutlaması hem Instagram'lık bir parti. Biz çok heyecanlıyız.

İşte tüm bu heyecanlarla, telaşlarla, coşkularla ve sevinçlerle getirdik dergimizi 10 yaşına. Görüyoruz ki emeklerimiz hiç boşa gitmemiş. Ayaklarının üzerinde durabilen, ilkeli, sapasağlam ayak izleri olan, tarihe adını altın harflerle yazdıran bir çocuk yetiştirdik. Tıpkı bir ebeveynin çocuğu hakkında duyduğu güzel sözlerden onore olması gibi dergimiz hakkında duyduğumuz her güzel şey, her kaynak arayışında başvuru kılavuzu olması, her derde çare bulması, hem gelişmesi hem geliştirmesi bizi çok onurlandırıyor ve güç veriyor. Daha nice 10 yıllarda ilkeleriyle, mücadelesiyle, hep aydınlığa, hep eşitliğe yürüyen bir çocuk olması dileklerimizle, iyi ki doğdun EEEH Dergi, iyi ki varsın ve hep var olmaya devam et.

“Sesli mi Okusak?”

Ecrinnur Aytekin

ecrinnuraytekin50@gmail.com

Sayı: 120, Şubat 2024

Merhabalar çok değerli EEEH Dergi okurları.

Dergimizin onuncu yaşını en içten duygularıyla kutluyorum. Bu derginin bir parçası olduğum için gerçekten çok şanslıyım. Nice nice on yıllara EEEH!

Bu ay olumlu bir yazıyla geldim. “Sen olumlu bir şeyler yazar mıydın?” dediğinizi duyar gibiyim. Haklısınız. Bazen ben de güzel bir şeylerle karşılaşabiliyorum. Yine okulda yaşadığım bir olay.

Dersteydik. Tahtada bir soru varmış. Öğretmenimiz soruyu okumadı. Aslında duyarlı bir öğretmen olduğu için her zaman tahtadakileri okurdu. Bu nedenle tahtada bir soru olabileceğini düşünmemiştim. Öğrencilerden biri: “Hocam, sesli mi okusak?” dedi. Tahtada soru olduğunu o zaman anladım. Öğretmenimiz de soruyu o arkadaşşıma okuttu. O da bunu dikkatli bir şekilde yerine getirdi. Bundan sonra hem arkadaşlarım hem de öğretmenlerim bu gibi konularda daha da dikkatli davrandılar.

Bazen bir kişinin bir davranışı, birkaç kişinin ya da bir toplumun gelecekteki davranışlarını etkileyebiliyor. Okulda erişilebilirliğin gerekliliği gibi konulardan bahsediyordum ve öğretmenlerimi bana nasıl daha iyi eğitim verecekleriyle ilgili yönlendiriyordum. Örneğin; onlara, tahtaya yazı yazdıklarında bunları sesli bir şekilde de okurlarsa Braille yazıyla yazabileceğimi falan söylüyordum. Tabii bu sınıf arkadaşlarımın dikkatinden kaçmıyordu. Bu da böyle bir olayın olmasını sağladı.

Kimi zaman erişilebilirliğin hayatımızdaki öneminden, ayrımcı ve sağlamcı tutumların ne kadar gereksiz ve rahatsız edici olduğundan vb. konulardan sınıf arkadaşlarıma da söz ediyordum. Duyarlı bir arkadaşşımdı. Bunlardan bahsettiğimde bana hak verdiğini ve sözünü ettiğim şeylerin daha çok kişi tarafından anlaşılması gerektiğini belirtiyordu. O gün, anlatmanın

ve anlaşılmanın önemini daha iyi anladım. O arkadaşım gibi düşünen insanların çoğunlukta olduğu bir dünya diliyorum.

Uyanıklık Parayla Mı?

Nurşen Korkmaz

nsunarkorkmaz@gmail.com

Sayı: 120, Şubat 2024

Sevgili okurlar, sıkı durun. Size “Yok artık bu kadar da olmaz” diyeceğiniz bir olay anlatacağım. Baştan belirteyim, bu yaşanmış, gerçek bir olay. Herhangi bir kitaptan veya filmde alınmış bir öykü ya da hayal ürünü değil.

Ufak bir yolculuk sırasında bir sohbete kulak misafiri olmak durumunda kaldım. Çoğunlukla tek taraflı bir sohbetti. Anlatıcı hararetle olayı anlatıyor, o anı sanki yeniden yaşıyordu. Bir yandan da kendisine yöneltilen soruları gururla cevaplandırıyor. Bu yazıyı okuduklarında ne düşüneceklerini, neler hissedeceklerini, nasıl bir tepki vereceklerini de merak ediyorum. Tabii eğer okurlarsa. Umarım okurlar.

Yazıma konu olan olayın ana kahramanı olan anlatıcı, kendisine bir engelli kimlik kartı almış. Bunu çok müthiş bir şey yapmış, büyük bir başarıya imza atmış gibi övgüyle anlatıyor. “Nasıl yani, ama senin bir engelin yok ki?” diye soranlara ise şöyle anlatıyor: “Hastaneye gittim, ‘Kulaklarım iyi duymuyor’ dedim. Doktor önce beni muayene etti. Bazı testler yaptı. Testler aşırı derecede kulak tırmalayıcıydı, çok rahatsız oldum ama dayandım. Duymuyor numarası yaptım. Doktor bana ‘Kulağına gelen sesleri duyunca bu düğmeye bas’ dedi ama ben çoğuna basmadım. Ne sorduysa anlamazlıktan, duymazlıktan geldim. Doktor ‘Kastamonu’ diyor, ben ‘Kars’ diyorum. Bazılarına hiç cevap vermiyorum ki inandırıcı olsun. Rolümü öyle güzel oynadım ki doktor duymadığıma inandı. O ne dediyse anlamazlıktan geliyorum, tersini söylüyorum. Bazı sorularına hiç tepki bile vermiyorum, inandırıcı olmam gerek. Muayene bittikten sonra elindeki kâğıda bir şeyler yazıp beni heyete gönderdi. Öyle sevindim ki, içten içe ‘Oh be!’ diyorum, gülüyorum. Gerçekten ama kolay değildi o seslere tepkisiz kalmak. Heyete gittim. Orada neredeyse on farklı doktor vardı. Hele de bir psikolog hekim vardı ki beni alttan alta süzüyordu. Saf saf baktım yüzlerine. Ne gerek var sanki bu kadar doktora görünmeye? Zaten kulak doktoru beni iyice muayene etti, raporu yazdı. Daha niye bu kadar uğraştırıyorlar ki? Neyse heyette de yine kulak doktorlarının muayenesinden geçtim. Onları da atlattım ve nihayet yüzde elli ikilik engelli sağlık kurulu raporunu kaptım.”

Dinleyiciler burada araya giriyor: “Sen araba da alırsın o raporla.” Dinleyicilerden başka biri araya giriyor, “Araba alamaz, yüzde doksan olması gerekiyor raporunun.” Anlatıcı itiraz ediyor: “Yok ya, alırım ama arabayı sakatlara veriyorlar herhalde.” Anlatıcımız yüzde elli ikilik raporu almış ama hala kendisini “sakat” görmüyor olmalı. Başka biri giriyor sohbe: “Aslında biliyor musun ben de rapor alabilirim ama istemiyorum. Psikolojik olarak kötü hissederim kendimi.” Anlatıcı sözü tekrar alıyor: “Niye ki? Bak, ne güzel ben bütün otobüslere, metrolara bedava biniyorum. Hiç para vermiyorum. Akşama kadar gezebiliyorum. Hem otopark ücreti de ödemiyorum. Önceden günde en az iki kere otopark parası veriyordum. Hani yaşlılar otobüse para vermiyorlar ya, beni de onlardan sandı geçen gün bir güvenlik görevlisi. Turnikeden geçtikten sonra çağırdı yanına. ‘Kartına bakacağım’ dedi. Çok genç gösterdiğimi söyledi. Yaşlıların kartından kullanıyorum sanmış. Ben de ‘Yok, bu yaşlı kartı değil engelli kartı’ dedim. Çıkarttım, gösterdim kartımı. Vallahi öyle güzel oldu ki çok işime yarıyor bu kimlik kartı.” Sohbetin bundan sonraki bölümünü bilmiyorum çünkü ben artık ineceğim durağa gelmişim.

Engelliliği “kişinin bedenindeki eksikliği, kusuru, yetersizliği” olarak tanımlayan tıbbi modelin ne kadar yetersiz olduğunu gözler önüne seren örneklerden sadece biri bu olay. Erişilebilirliğin sağlanması yerine ücretsiz ulaşım, muafiyet gibi ayrımcı uygulamalar öne çıkarıldığında ekonomik şartların ağır olduğu toplumlarda etik değerleri özümsememiş kişiler tarafından kullanılıyor bu uygulamalar. Alınan sağlık kurulu raporlarının birbirini tutmadığı, kişilerin aldığı eğitimi, bireysel yeteneklerini, ilgi alanlarını bilmeden, hiç tanımadan hangi mesleği yapacaklarına doktorların karar verdiği tıbbi modeli her alanda otorite olarak gördüğümüz sürece böyle trajikomik olaylarla daha çok karşılaşacağız gibi görünüyor.

Gözetlenen Evliliklerimiz

Nuri Turhan

turhan.nuri1977@gmail.com

Sayı: 120, Şubat 2024

Merhabalar sevgili okur. Bu yazımda sizlere evliliklerimizin sağlamcı toplum tarafından nasıl gözetlendiğinden ve çeşitli müdahalelerle baskı altına alınmaya çalışıldığından bahsedeceğim.

2022'nin sevgimizle içimizi ısıtan soğuk aralık ayında ülke dışından tanıştığım bir canla ortak bir yaşamı paylaşmaya karar verdik. Sevgili eşim Fas vatandaşı olduğundan ilk zamanlar büyük oranda dil sorunu yaşasak da birlikte bulduğumuz çözümler ve çeviri programlarıyla iletişim sorunumuzu önemli ölçüde hallettik. Burada yurt dışından bir canla evlenmeyi düşünen arkadaşlara önerim, evlenmeden önce mutlaka iki tarafın iki dilde de temel cümleleri öğrenmeleri iletişimlerini kolaylaştıracaktır. Sadece çeviri programlarla iletişim oldukça sınırlı kalıyor.

Evliliğimizin ilk aylarında çeşitli zorluklarla karşılaşsak da evlilik öncesi kurduğumuz iletişimlerimizde birbirimize açık olmamız sayesinde sorunlarımızı çözmeyi başardık. Yani sağlamcı toplumun evliliğimiz dolayısıyla duyduğu şiddetli endişeleri biz yaşamadık diyebilirim.

Tabii yurt dışından evlenmek, "Hadi ben karar verdim, evleniyorum" demekle olmuyor maalesef. Önce ailenizi, sonra sizi korumayı üstüne dert edinen çevrenizi de dolandırılmayacağınıza ikna etmeniz gerekiyor. Yani sizin yaşama dair birikimleriniz, Düşünceleriniz, insan ilişkilerinden edindikleriniz, tamamen hikâye bu iyi niyetli çevrenin gözünde. Yüzde doksan dokuz nokta dokuz kızın amacı sizi dolandırmak bu arkadaşlara göre. Tabii ki bu durumlarda insanların kaygılanması çok olağan bir durum. Ancak kaygı sizin özel alanınızı ihlal edecek veya kararlarınıza müdahale edecek düzeyde olduğunda kişisel önlemlere başvurmanız gerekiyor ki ben de öyle yapmak zorunda kaldım. Bu kısmı kapatırken şunu ifade etmeden geçmeyeyim. İnsan bu aşamalardan geçerken öğreniyor kimin gerçek anlamda dost olabileceğini. Ben de bu durumu yaşayarak çok iyi öğrendim kim gerçek, kim yüzeysel dostmuş.

Asıl hikâye bundan sonra başlıyor. Biz sevgili eşimle birçok zorluğu birlikte atlatarak evlenmeyi başardık. Burada şunu belirtmeliyim. Eşime birlikte sokağa çıktığımızda nelerle karşılaşacağımız konusunda ayrıntılı bilgiler vermeye çalıştım. Ondan sadece yaşadıklarımızı gözlemleyip benimle paylaşmasını rica ettim.

Şimdi sizlere bu sağlamcı toplumun kendisinden farklı olarak nitelediği insanlara yaşamın her alanında sergilediği trajikomik yaklaşımlardan bahsetmek istiyorum. Eşim benden oldukça genç yaşta. Gönül ve özde aynı yaştayız. Onunla hiç yaşımızı sorun etmedik bizi sürekli dikizleyen sevgili toplum kadar.

Sokağa çıktığımızda benim elimde beyaz bastonum sürekli oluyor. Eşim “Buna artık gerek yok” dese de benim savunmam “Canım, ben seni baston niyetiyle hayatıma ortak etmedim, birlikte eşit yol alalım. Birbirimizin yoldaşı, arkadaşısı olalım düşüncesiyle senin değerli yaşamına ortak oldum. Nasıl ki sen gözün kapalı sağlıklı bir şekilde sokakta yürüyemezsen ben de elimde baston olmadan bağımsızca yürüyemem” şeklindeki savunmamı çok anlayışla karşıladı ve aramızdaki bu küçük sorunu kolayca çözdük.

Buraya kadar eşimle olan ikili iletişimlerimizden ve birlikte bulduğumuz çözümlerden bahsettim. Şimdi yazacaklarım sevgili sağlamcı topluma. Sevgili toplum, sokakta farklı gördüğünüz ya da etiketlediğiniz insanları sürekli göz hapsine alıyorsunuz, yapmayın. Hastanede, restoranda, toplu taşıma araçlarında kendi kafanızdaki etiketlerle insanları sürekli göz hapsinde tutmayın. Sizlerin yaşantısına zarar verilmediği sürece başkalarının yaşam biçimi, farklılıkları sizi ilgilendirmez düşüncesindeyim.

Görme engeli olan bir insanın eşinin gözüne “Bu da görmüyor mu acaba?” diye bakma sapkınlığından vazgeçin. Çocuğuyla annesini birlikte gördüğünüzde, “Bu da babası gibi kör mü?” diye sorma densizliğinden vazgeçin. Hastanelerde, restoranlarda ve benzeri yerlerde zihninizde etiketlediğiniz insanları cehalet saçan bakışlarınızla baskı altına almaya çalışmaktan vazgeçin. Toplu taşıma araçlarında eşinin ya da çocuğunun yanında, engeli olan bireye kütüğe saldırır gibi saldırmayın. Belli bir bilinç düzeyinde olan insanlara Cehaletinizin bir etkisi yok.

Ancak kör bir bireyle evlenmiş duygusal açıdan çabuk etkilenen, engellilik bilinci yeterince gelişmemiş insanların yaşamını zehrediyor bu sağlamcı kafanız.

Yazıma burada son verirken insanın bütün farklılıklarıyla değerli olduğunu ve bütün insanların onurlarının birbirine eşit olduğunu hatırlatmak isterim. Hiçbir insanın farklılıklarından dolayı sağlamcı toplum tarafından gözetlenmediği, saygın bir yaşam diliyorum herkese. Sevgiyle kalın.

Anaokulu Dönemi-2: Ödev Yapma

Dilek Başar Açlan

dilek.basar55@gmail.com

Sayı: 120, Şubat 2024

Herkes merhabalar, çocuklarımız için güzel bir ara tatili geride bıraktık ve miniklerimiz tekrar okullarına döndü. Keyifli bir dönem geçirmemiz dileğiyle.

Bir önceki yazımda alışveriş kısmını anlatmıştım. Bu yazımda da ödev sürecine ilişkin daha başlangıç aşamasında olsa da deneyimlerimi yazmak istiyorum.

Ödev sistemine ebeveyn olarak karşıyım. Ödev meselesi öğretmenden öğretmene, okuldan okula değişiyor galiba. Takip ettiğim ebeveyn gruplarında bazıları çok ödev verildiğini, bazıları da hiç ödev verilmediğini yazıyor. Bizlerde de ufak ufak ödev veriliyor. Benden yaşça küçük kuzenlerimi ders çalıştırırken sayfalarca ödevleri olurdu ve çok yorulurlardı. Bizde bu durum nasıl olacak, ilkokula başlayınca belli olur artık.

Anasınıfında kızımın öğretmeni hafta sonları iki yaprak ödev gönderiyor eve çocukların yapması için. Sayfalarca ödev olmadığı için yapmak çok keyifli oluyor. Bir kör ebeveyn olarak çocuğumla birlikte sürece dahil olabilmek gerçekten çok güzel bir duygu.

Okula başladığımızda öğretmenimizle tanıştık ve ilk başta özel bir istekte bulunmadık. Çünkü nasıl bir sistemle ilerleyeceğimizi henüz görmemiştik. Öğretmenimiz iletişime son derece açık birisi. İlk defa kör velileri olduğu için neyi nasıl yapması gerektiğini bilmese bile süreçte bizlerin isteklerini önemsemi. İlk başta ödev gönderdiği zaman hangi sayfada ne olduğunu ve neler yapılacağını yazıp mesaj atıyordu. Birkaç defa bu şekilde ilerledik ve aşağı yukarı ödevlerin mantığını anladık. Neleri yaptırmamız gerektiğini bildiğimiz için kızımınla sayfada yapılması gerekenler üzerine birlikte oturup çalışınca hallediyorduk belli bir ölçüde. Eşim de okulda öğretmene Be My Eyes uygulamasını tanıtmış ve görselleri artık uygulama sayesinde betimletebildiğimizi göstermiş.

Şans mı bilmiyorum ama kızımın okula başlamasıyla birçok teknolojik yenilik de 2023 yılında hayatımıza girdi. “Bu çocuklar teknoloji çağına doğdu, çok şanslılar” denir ya hep, inanın biz ebeveynler için de durum aynı. Şu anki teknolojiyle kör bir ebeveynin çocuğuna destek olamaması bence mümkün değil.

2023 yılında profesyonel asistanlarıyla her zaman bizlere destek olan “Danış” hizmeti başladı ve en başından beri aktif olarak kullanıyoruz. Kızımın ödevlerinde de Danış asistanlarından çok faydalandığımızı söyleyebilirim. Ödev sürecinde ilk aldığımız desteği Bir örnek ile yazayım. Sayfada hangi taşitlar var, hangilerinin boyanmasını istiyorlar ve sayfanın en altında yazan soruyu okutup bir de bana mesaj olarak atmalarını istemiştim. Onlar da göndermişlerdi ve kendimiz yapmaya başlamıştık. Kızımla ödevini yapıp kontrol ettirmek için tekrar aradık. Eksik kalan yerleri anlamamızı sağlamışlardı. Bunun üstüne kızım eksikleri tamamlamıştı. Bazen ödevler biraz daha zor olabiliyor. Son zamanlarda ödevde başlarken Danış’ı arayıp daha fazla destek alıyoruz.

Hayatımıza 2023 yaz aylarında giren ve görsellere betimleme özelliği getiren Be My Eyes harika bir uygulama. Tüm görselleri kimseye sormadan betimlettirmek körler için müthiş bir teknoloji. Ödev yapmaya başlarken ilk olarak Seeing AI uygulamasıyla soruyu okumaya çalışıyoruz. Kısa metin konumundayken kamerayı sayfaya tutuyorum. Şekiller falan olunca tam sağlıklı sonuç alamam da okuta okuta soruyu az çok anlıyorum. Tam anlamadığımda da Be My Eyes’a sayfanın resmini çekip betimletiyorum. Bu şekilde de kızımla bir sürü ödev yaptık. Kendimiz yaptıktan sonra yine Danış’ı arayıp kontrol ettiriyoruz. Yani özetle Danış, Be My Eyes ve Seeing AI uygulamalarını ödev yaparken aktif bir şekilde kullanıyorum.

Kendimiz de sürece aktif olarak dahil olduğumuzda ve teknolojiyi kullandığımızda birilerini aramak zorunda ve sistem karşısında çaresiz kalmıyoruz. Yine “Boyayabildi mi acaba?” diye kendimiz kontrol edemiyoruz belki ama çözmek için uğraşyoruz. Latin harflerini ve rakamları ebeveynler olarak öğrenmeye çalışalım. Ödevi üzerinde gösteremesek bile ayrı bir kâğıda harfleri ve rakamları birlikte çizebiliriz. Kızım okulda öğrendiği her bir yeni rakamı heyecanla elime çizdiğinde “Evet, doğru” diyebilmek çok değerli inanın. Ben de kullanmayınca unutuyorum Latin harflerini ama unutmam güzel olur.

Bir de birçok arkadaşımız belli bir ücret karşılığında bir öğrenciyle anlaşp ödev sürecinde destek aldıklarını söylemişlerdi. Şimdilik anasınıfında olduğumuz için biriyle çalışmıyoruz henüz. Birinci sınıfa başladığında alıp almayacağımızı şimdilik bilmiyorum. Elimden geldiğince teknolojinin de sayesinde kendim destek olmak istiyorum. Tabii bunu söylemek için henüz erken. Önümüzdeki sene gidişata göre nasıl ilerleyeceğimize karar vereceğiz. O zaman gelince yine deneyimlerimi yazarım.

Bu ay dergimizin doğum günü. Bu satırları yazmak ve yazdıklarımızın burada hayat bulması çok kıymetli. Nice erişilebilirlik yazılarının yazılacağı güzel yılların olsun EEEH Dergi. Hep birlikte var olabilmek dileğiyle.

Birlikte Öğrenelim Miniğim-4: “Sabırsız Tavuk” Kitap Tanıtımı

Ayşe-Turgay Gümüş

sevgiozgurluktur@gmail.com

Sayı: 120, Şubat 2024

Oleeey, yaşasın! Yeni yazı zamanı. Siz bu saçma sapan girişi okurken aynı zamanda el çırpan iki acayip yetişkin de canlandırın kafanızda. Hep öyle bir heyecanla yazıyoruz çünkü. Kâfi derecede lüzumsuz bir giriş yaptığımıza kaniyseniz, o zaman azıcık mantıklı yetişkinlik oynayıp kitap konuşmaya geçmeden önce bu sayfalardan biz de dergimizin onuncu yaşını sevinçle kutladığımızı söyleyelim. Yakın zamanda yazı kadrosuna katılmış olsak da on yılını dolduran bu muhteşem birikimin nice on yıllar devirmesini diliyor ve bu yürüyüşün bir parçası olmaktan mutluluk duyuyoruz.

Aslında “Bu ay ne önersek?” diye bir sürü kitap geçti kafamızdan. En son bir Julia Donaldson kitabında anlaşmıştık ama sonra Mısra’nın şimdi anlatacağımız kitapla ilgili verdiği tipitoş tepkileri görünce bu kitabı anlatalım dedik.

Bazı kitaplar vardır; okurken en az beş yerinde “Aynı benim çocuğum gibi” dersiniz. Kocaman gülümsersiniz. Sevginiz depreşir, hatta kabardıkça kabarır. Kitabı çocuğunuzla okurken miniğinizle olan benzerlikleri gördükçe okumaya bir mola verip yanınızdaki ponçığı şapur şapur öper, üstüne bir de gerçekten hiçbir anlamı olmayan şekillerde deli gibi hatta Mısra’nın tabiriyle zibidi gibi sever, çocuğu kızdırırsınız. “Ama ya, kitabı okuyordun” diye size çemkirir. Çemkirirse çemkirsin vallahi. O da bu kadar tatlı olmasaydı. Tatlılığından sen suçlusun tipitoooooooooşşşşş!

Sözün özü, bu ay size her sayfasında kendi çocuğunuzun uyumamak için yaptığı muhtelif afacanlıkları bulacağımız sevimli bir uyku öncesi kitabı önereceğiz.

Kitabımızın adı “Sabırsız Tavuk.” Yazarı David Ezra Stein. Kitap Domingo Yayınları’ndan çıkmış. Aslında tam bir baba-çocuk kitabı. Biz kitabı bu açıdan da çok sevmiştik. Kitap daha baştan, çocuğunu uyutan baba karakteriyle miniklerin zehir gibi kafalarına toplumsal cinsiyet rollerine dair minik bir sorgulama tohumu ekmesiyle beğenimizi kazandı.

Küçük kırmızı tavuk için uyku, baba horoz içinse ona masal okuma vakti. Ama ya bu küçük kırmızı tavuk, babanın okuduğu her masalın içine dalıp kahramanları tehlikeden kurtarıp masalı bitiriveriyorsa? Eh, madem onun uyumaya niyeti yok, o zaman bu kez de tavuk, baba horoza masal anlatsın öyle değil mi? Ne olur sizce bu kitabın sonu? Tavuk kendi masalıyla uyuyup kalır mı? Baba da tavuğun yaptığını yapıp masalın içine mi dalar? Yoksa tavuk, babayı uyutup oyuna devam mı eder? Merak edenler alıp çocuklarıyla ya da sevdikleri miniklerle okuyabilirler. David Ezra Stein’a prestijli Caldecott Onur Ödülü’nü, Cybils Ödülü’nü kazandıran, Ala Yılın Dikkate Değer Çocuk Kitabı ve New York Times Çok Satanı seçilen bu şahane uyku vakti hikâyesi; sayfaları arasında bizi Hansel ve Gratel, Kırmızı Başlıklı Kız gibi yıllar öncesinin masallarına da tatlı tatlı misafir ediyor.

Kitap, David Ezra Stein’in Türkiye’deki tek kitabı. Emre Ülgen Dal çevirmiş. Eylül 2023’te yayınlanmış. Zaten Domingo’dan yerli yazar çıkmıyor. Ancak çıkardığı pek çok çocuk kitabıyla bizi mest eden bir yayınevi olduğunu da söylemeliyiz çünkü çok sıra dışı konular ve eğlenceli hikayeler seçiyorlar. Genelde her kitabın da azıcık hınzır bir tarafı oluyor. Biz de bu duruma bayılıyorz. Bu arada eğer David Ezra Stein’i merak ederseniz Google’a adını yazdığınızda karşınıza kendi sitesi çıkıyor. Genelde ondan “naif, samimi” şeklinde bahsedilmiş. Açıkçası biz de öyle hissetmiştik. Yazılanları okuyunca şaşırmadık. Biz ne zaman Mısra’yla bu kitabı okusak bazı yerlerinde Mısra kendiliğinden: “Aynı benim gibi...” ya da “Aynı babam gibi...” diyor. Her defasında bir tur gülüyoruz beraberce bu tespite. Sanki ilk kez yapılmış gibi. “Gülünür mü?” demeyin, gülünüyor vallahi. Öyle heyecanla söylüyor ki, heyecanı öyle el değmemiş ki, sadece buna tanık olduğunuz için bile hayata teşekkür etmek için gülüyorsunuz zaten. Her kitaba dair en az üç komik şey anlatabiliriz size. Hani bir türkü vardı ya:

“Çiğ düşmüş çayıra benzer yüzlerin
 Âşıkın öldürür şirin sözlerin
 Mısırın hazinesi değer gözlerin
 Zühre-i rahşandan güzelsin güzel.”

Yeteneğimiz olsaydı, onu ve ona dair anılarımızı böyle anlatırdık herhalde. O yüzden ısrarla söylüyoruz: Vazgeçmeyin çocuğunuzla kitaplar okumaktan. İnanın oyunlarınıza, kendilerince yaptıkları esprilere ve daha pek çok sohbetinize konu oluyor o kitaplardaki kahramanlar.

Yeterince duygusallaştık, artık bitirelim. Ama bitirirken bu kitabı kızımızla okuyabilmemizde, size tavsiye edebilmemizde sesi ve elleriyle koydukları karşılığı ödenmez emekleri için dünyalar tatlısı arkadaşlarımız Zerrin Aynas ve Didem Kurtoğlu'na buradan da binlerce kez teşekkür etmeyi de unutmayalım.

Öyleyse hala bizden bıkmayıp bize “EEEH” demediyseniz, bizi okumaya devam edin anacım.

“Her Çocuk Özeldir” Üzerinden Bakınca

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı: 120, Şubat 2024

“Bak, gökyüzüne giden yol ortaya çıkmış.

Ve bulunmuş yeniden, kaybolan küçük yıldız.”

Bu ay EEEH Dergi'nin doğum ayı. Ben de bu vesile ile dergi içindeki misyonumu bir kez daha üstlenmek ve bir sesli betimleme değerlendirmesi yapmak istedim. Yakın geçmişte GETEM sistemine eklenen bir Hint filminin adı ilgimi çekti. Filmin adı: “Yerdeki Yıldızlar, Her Çocuk Özeldir.” Yukarıda okuduğunuz, film içindeki bir şarkıdan alıntılıdığım iki dize. Bu filmin neden olduğu çağrışımlarla yeti farklılığına dair sorguladıklarımı da paylaşmak isterim sizlerle.

Önce film hakkında bilgiler verelim. Wikipedia'ya göre Türkiye sinemalarında gösterime girmeyen film, 2007 Hindistan yapımı bir dram ve aile filmi. Yönetmenliğini Aamir Khan ile Amole Gupte'nin birlikte üstlendiği filmin senaryosunu Amole Gupte kaleme almış. Yapımcıları; Aamir Khan, Ajay Bijli, Sanjeev K. Bijli olarak gösteriliyor. Oyuncu kadrosundaki isimlerden önde gelenler şöyle: Aamir Khan, Darsheel Safary, Tanay Chheda, Tisca Chopra, Vipin Sharma, Megha Bengali, Bugs Bhargava. Hint filmlerinin en belirgin özellikleri müzikleri ve dansları tabii ki. Bu filmin müzikleri de Shankar Mahadevan, Loy Mendonsa, Ehsaan Noorani tarafından hazırlanmış.

“Yerdeki Yıldızlar” izleyicilerin genel anlamda beğenisini toplamış. Dolayısıyla bu verilen puanlara yansımış. İMDB'de 8,3; Sinemalar.com'da 8; Beyazperde'de 4,3; Movie Database sitesinde ise 8,5 puan almış. Bununla da kalmamış. Birçok yerden çeşitli dallarda ödüller kazanmış. Bunlardan bazıları şöyle: Filmfare 2008'de En İyi Film, En İyi Yönetmen, En İyi Hikâye Ödülleri. Yine 2008 yılında Zee Cine En İyi Yönetmen Ödülü; 2009'da Guild Award for Best Film ve Guild Award for Best Director Ödüllerini almıştır.

Konusu hakkında şu şekilde bir özet verebiliriz:

Problemlili görülen bir çocuk ve onun hayatını değiştiren bir öğretmenin hikayesini anlatıyor film. Sekiz yaşındaki Ishaan Awasthi, hiç kimse tarafından kabul görmeyen bir çocuktur. Okulda dersleri kötüdür. Arkadaşları ile iletişim kuramamaktadır. Arkadaşları, öğretmenleri ve babası tarafından dışlanmaktadır. Babası onu disipline sokulması için yatılı okula gönderir. Burada da durum pek farklı değildir. Ta ki resim öğretmeni Ram Shankar ile tanışana kadar. Ishaan'ın çok mutsuz ve yalnız bir çocuk olduğunu fark eden Ram, bunun nedenini araştırmaya başlar. Onun aslında çok özel bir çocuk olduğunu anlayan öğretmen, sabır ve özenle Ishaan'ın kendisini bulmasına yardımcı olur.

Betimleme değerlendirmesine geçmeden önce filme dair birkaç şey söylemek isterim. Hindistan'daki sosyal yaşam hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Ancak güvenliği olan iki ayrı okuldan sekiz-dokuz yaşında bir çocuğun hiçbir denetim olmadan dışarı çıkabilmesi ilginç geldi bana. Üstelik yatılı okulda çocuk neredeyse sabaha karşı ayrılıyor okul binasından. Sanırım gittiği alan okul yerleşkesi içinde ya da ona çok yakın bir alan ama yine de yatakhane binasından elini kollunu sallayarak çıkması garip geldi bana.

Filmde dikkatimi çeken bir tutarsızlık da Rajan ile ilgili. Ishaan'ın yatılı okuldaki tek ve en yakın arkadaşı. Rajan, Ishaan ile arasındaki bir konuşmada okulda yatılı bir öğrenci olmadığını, babasının o okulun müdürü olduğunu ve ailesi ile birlikte okul bahçesindeki öğretmen lojmanında kaldığını söylemişti. Oysa filmin sonuna doğru resim yaşışması başlarken Nikumbh ona Ishaan'ı sorduğunda "Bilmiyorum, kimse uyanmadan yatakhaneden çıkmıştı" diyor. Hatta öğretmen aynı gün içinde ilerleyen saatlerde Rajan'ın yanına bir kez daha gelip tekrar sorar. Rajan bu sefer "Bilmiyorum efendim, biz daha uyanmadan o gitmişti efendim" diyor. Filmin sonunda da okul müdüründen başka bir adam sesi Rajan'ın babası olarak gelip onu arabayla yatılı okuldan alıyor. Bu durum üç ihtimali akla getiriyor. Ya gerçekten filmde bu anlamda bir tutarsızlık var ya Hindistan kültüründe tüm bunların başka bir anlamı var ya da benim kaçırdığım bir şey var. Pek çok sitedeki üye eleştirilerini bu anlamda bir şey bulabilir miyim diye özellikle okudum. Aslında film eleştirmeni yazısı da arandım ama sanırım Türkiye'de gösterime girmediğinden bulamadım. Ancak İMDB sitesinde "Biliyor musun?" diye

bir başlık oluyor. Baktığımız filmle ilgili çeşitli ilginç detaylar veriliyor. Sanırım burada bir yerde "Aptallar" şeklinde bir başlık ile aynı hususa dikkat çekilmiş.

Betimleme Değerlendirmesi

Nezahat Şalkamcı'nın yazdığı betimleme metni, Emine Kolivar tarafından seslendirilmiş. Film içinde çokça şarkı olduğunu yazmıştık yukarıda. Bunların Türkçe altyazıları da geçiyor demek ki ekranda. Bunları eş erişimde Ünsal Coşar seslendirmiş. Sağır ve işitme engelliler için altyazı metnini Ayhan Emre Özgören yazmış. İşaret dili çevirisini ise Berrak Fırat yapmış. Son kontrollerde Fulya Akbaba ile Dolunay Ünal adlarını görüyoruz. Ses montaj ile teknik yapımda ise Nisa Namazova, Yeni Gökdelen Tercüme, Dağ Prodüksiyon var elbette.

Değerlendirmeye tam olarak geçmeden önce 2007 yapımı olan bu güzel filmin her ne kadar Türkiye sinemalarında gösterilmese de dublajlı halini bulabilmek güzel. Ancak 2024'ün ilk ayının sonunda eş erişimine ulaşabiliyoruz. Yani tam on yedi yıl sonra. Şaka gibi değil mi?

Filmin sesli betimlemesi kusursuz denebilecek kadar açık ve anlaşılır. Duygu, durum, karakter, yer ve zaman betimlemeleri atlanmamış.

Şarkıların altyazı çevirilerinin farklı bir ses tarafından okunması süper olmuş. Üstelik betimleme seslendirmenin aksine bir erkek sesi olması konsantre anlamında çok daha verimli bence.

Bununla birlikte montajda biraz da görüntü ve altyazı akışının çakışması sebebiyle altyazı çevirisi seslendirmesi ile betimleme sesi birkaç yerde üst üste gelmiş. Ancak az bir miktar geri alarak mp3 dosyasında ben sorunsuzca ne söylendiğini anladım. Bununla birlikte, altyazıları dinlediğimiz Ünsal Coşar'ın sesi gür ve nispeten yüksek; Emine Kolivar'ın sesi ise geride şarkının ezgisi, üzerinde Ünsal Coşar sesi olunca kaybolmuş gibi. Bence Emine'nin ses seviyesi en azından bu gibi alanlarda azıcık yüksek tutulmalıydı.

Hindistan sinemasına dair de bir şey bilmiyorum kendi adıma. Ancak yine de Amir Khan'ın filmin bir karakteri olarak sahnede görüldüğü ilk seferinde belirtilmesi doğru bir seçim olmuş bence.

Belki size "Yok devenin bale pabuçları" dedirtecek ki haklısınız, bir detay vereceğim şimdi. Nikumbh, Ishaan'ın disleksi olduğundan şüphelenip öğretmenler odasında defterlerini incelerken matematik defterinde öğretmenin yazdığı notu okur. Biz bunu elbette betimlemeden öğreniyoruz. Ancak betimleme birkaç saniyelik farkla dublajın üstüne gelmiş. Ne dediği kesinlikle anlaşılmıyor Nikumbh'un. Biraz içine söyler gibi ama dediğim gibi betimleme cümlesi birkaç kelimelik kesilip kesilen kısmın sonu replikten sonraya yapıştırılabilseydi müthiş olurdu. Dantel inceliği bekliyorum değil mi? Eee! Betimleme eleştiricisiyim ya. Tabii bir de kadını. Malum kadınlar detaycı olur.

Bana ilginç gelen ve betimleme kurallarıyla bağdaştıramadığım bir noktayı vurgulamak isterim şimdi. Sabah henüz hava tam aydınlanmamış ve yatakhane herkes uyurken Ishaan uyanmış ve hazırlanıyordur. Peş peşe gelen betimleme içinde şöyle bir cümle duyarız: "Evdeki uykudan yeni kalktığı zamandaki hallerinden eser kalmamış. Oldukça dinç. Uykusunu almış." Aslında bu hatırlatmalı betimleme benim işime gelir. Zira çok da dikkatli olmayan bir izleyicinin dikkatini de çeker. Ancak bir zahmet kör izleyici de kulaklarını dikiversin ve anlayarak seyretsin. Evdeki hali ile yeni durumunu kendi zihni karşılaştırıversin. Bu kadar paket servis almasın.

Filmin son sahnesinde sanırım bir karışıklık olmuş. Çünkü betimlemede "Yohan ile annesi öne binerken Maya Ishaan'a arka kapıyı açtı" deniyor. Oysa Maya zaten Ishaan'ın annesi. Bence Yohan ile babası öne oturacaklar. Annesi Maya da Ishaan'ın yanına, arka koltuğa.

Bu film içinden ve üzerine araştırma yaparken fark ettiklerimden söylemek istediklerime gelince:

Nikumbh'un zihinsel engelliler okulunda arkadaşıyla binanın önündeki basamaklarda otururlarken aralarında geçen bir konuşma benim komplekslerimi besledi sanırım. Nikumbh, Ishaan'ı kafaya takmıştır. Düşüncelidir ve arkadaşının sorusu üzerine; "İnsanoğlu çok acımasız"

der. Arkadaşı da "Duyarsız bir yaratık ve kör" diye cevap verir. Nikumbh ise onu onaylar. Sakatlığı ifade eden kelimelere yüklenen olumsuz anlamların bir yansıması işte.

"Ishaan aslında yaramaz ya da tembel filan değil. O sadece sizin ondan beklediğiniz şeyleri yapamayacak durumda. Yapamayacak durumda çünkü bunların koşullarını anlayamıyor." Bana bu biraz sağlamcı bir söylem gibi geldi. Maksat güzel ama ifade sağlamcı ve milyonlar bunu bu şekilde hatırlayacak filmi izleyince. "Yapamayacak durumda değil, yapabilmesi için farklı yöntemle yaklaşılmasına ihtiyacı var" denmeli bana göre.

Kindi hatırlamıyorum ama bir yerlerde ya okudum ya duydum, otistiklerin pek azının Mucize Doktor Ali gibi bir doktor olabileceğini söylüyordu. Bu filmde de disleksili bir çocuk var. Olağanüstü resim yeteneğine sahip bir çocuk aynı zamanda. Onun ikinci resim öğretmeninin saydığı pek çok ünlü sanatçı, yazar veya bilim adamı var. Bir ihtimalle onlar da disleksili. Bir zamanlar kendi de öyleymiş senaryoya göre. Böyle olunca benim de aklıma tüm yeti farklıların olağanüstü bir yeteneğe sahip olabilmeleri ihtimali üzerine mi tabiri caizse adam yerine konulmaları gerekiyor. Kaç tane yeti farklı içinden müthiş başarılı insanlar çıkabilir? Yeteneksizse o farklı olan göz ardı mı edilmelidir? Zaten eksik ve aciz gördüğü insana "Belki bu da bir Beethoven, Albert Einstein, Leonardo da Vinci veya Stephen Hawking olabilir" diyerek fırsat eşitliği sağlamak zorunda hissetmesi belki de menfaatimizedir? Bize de yaranılmıyor mu ne?

Film üzerine araştırma yaparken pek çok siteye bakıyorum. En önde gelenleri İMDB, Beyazperde ve Sinemalar.com. Özellikle filmin konusuna dair verilen özet paragraflara baktığımda kültürlerde yeti farklılığının ifade biçiminin farkı da açıkça görülüyor. Bana mesela Beyazperde'nin tanıtımı çok daha sağlamcı geldi. Oysa İMDB'de birkaç cümle yazmışlar. Bunda da bütün çocukların farklılığına vurgu yapılmış adeta. Ben bunu izlediğim bir belgeselde çok net fark etmiştim. Öylesine sıradan bir şey görüyor engelliliği de bu kültür insanı. Herkes kendi halinde, kendine göre yaşar. Kör insan da öyle kafasında.

Son söz yine konu edilen filmde. "Solomon Adaları'nda yerliler, ormanın bir kısmında tarım yapmak istediklerinde, ağaçları kesmezler. Ona kötü sözler söylerler ve ağaç da kendi

kendine ölür gider." Yani demek ki ağaç ya da herhangi bir insan hiç fark etmez. Onu ötekileştirir ve anlamadan, anlamaya çalışmadan sürekli aşağılarsanız yaşamla olan bağlarını koparırsınız. Oysa "Aramızda dünyaya herkesten farklı bakabildiği için dünyayı değiştiren cevherler var. Düşünce yapıları eşsiz ama onları herkes anlayamıyor." Demem o ki her çocuk, her insan, hatta her canlı özeldir.

Giyilebilir Navigasyon Çözümleriyle Gelen Erişilebilirlik

Sarper Arıkan

sarperarikan@gmail.com

Sayı: 120, Şubat 2024

Giriş

Günümüzde teknolojinin hızla gelişimi, görme engellilerin karşılaştığı zorlukları aşmada yeni ufuklar açıyor. Giyilebilir navigasyon cihazları bu ilerlemenin öncülerinden biri olarak bireylerin çevreleriyle etkileşimini dönüştürüyor ve onlara daha bağımsız bir yaşam sunuyor.

Giyilebilir Navigasyon Teknolojilerinin Gelişimi

Giyilebilir navigasyon teknolojileri son on yılda önemli gelişmeler kaydetmiştir. Basit sesli uyarılar sunan cihazlardan karmaşık sensör ağları ve yapay zekâ algoritmalarını kullanarak çevresel verileri işleyebilen sofistike sistemlere kadar uzanan bir evrim geçirmiştir. Bu cihazlar genellikle GPS, ultrasonik sensörler, LiDAR ve IMU gibi teknolojileri kullanarak çevresel verileri toplar ve işler.

Teknik Özellikler ve Çalışma Prensipleri

GPS ve LiDAR teknolojisi, açık alanlarda engellerin üç boyutlu haritalarını oluşturmak için kullanılırken ultrasonik sensörler ve IMU'lar, çevredeki nesnelere tespit eder ve kullanıcının yönünü belirler. Yapay zekâ ve makine öğrenimi algoritmaları, toplanan çevresel verileri analiz ederek kullanıcıya en uygun yolu önerir.

Uygulamalar ve Kullanıcı Deneyimleri

Görme engelliler için geliştirilen giyilebilir navigasyon cihazları, kullanıcıların bağımsız hareket etmelerini ve çevreleriyle daha etkili bir şekilde etkileşim kurmalarını sağlar. Bu cihazlar

sesli komutlar, titreşimli uyarılar ve dokunsal geribildirimler aracılığıyla kullanıcılarına rehberlik eder.

Gelecek Perspektifleri

Giyilebilir navigasyon teknolojilerinin geleceği, AR ve VR gibi yeni teknolojilerin entegrasyonu ile daha da parlak görünmektedir. Bu teknolojiler görme engellilerin çevreleriyle etkileşimlerini daha da zenginleştirerek fiziksel dünyayı daha iyi anlamalarına yardımcı olabilir.

